

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 30 листопада 2016 р. № 1002-р

Київ

Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я

1. Схвалити Концепцію розвитку системи громадського здоров'я, що додається.
2. Міністерству охорони здоров'я разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади у місячний строк розробити та подати в установленому порядку Кабінетові Міністрів України проект плану заходів щодо реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України
Інд. 73

В. ГРОЙСМАН

СХВАЛЕНО

**розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 30 листопада 2016 р. № 1002-р**

КОНЦЕПЦІЯ

розвитку системи громадського здоров'я

Проблеми, які потребують розв'язання

Здоров'я населення є однією з найбільших цінностей, необхідною умовою для соціально-економічного розвитку країни. Створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожної особи впродовж всього життя, досягнення європейських стандартів якості життя та благополуччя населення є одним із основних завдань, визначених Стратегією сталого розвитку "Україна – 2020", схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, та частиною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Створення сприятливих умов для зміцнення та збереження здоров'я людей як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність стало передумовою схвалення у 2016 році Президентом України Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація".

Збереження здоров'я та забезпечення повноцінного життя людей є одними з найважливіших цілей світової спільноти, відображених у засадах європейської політики "Здоров'я – 2020: основи Європейської політики в підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя".

Радянська система охорони здоров'я в Україні збереглася майже у незмінному стані. Успадкована з радянського періоду комплексна модель Семашка, за якої вся сфера охорони здоров'я належала до державної власності та фінансувалася державою, була спрямована на утримання лікарень, характеризувалася фрагментарним управлінням, зосередженим переважно на лікуванні нетяжких гострих станів та фактичною відсутністю профілактики. Система практично ігнорувала потреби здорового населення, що не давало змоги стримувати та системно впливати на підвищення рівня неінфекційних захворювань.

За роки незалежності поодинокі заходи щодо реформування системи охорони здоров'я тільки поглибили кризу профілактичної медицини. Причинами критичної ситуації, яка склалася із станом здоров'я населення, є соціально-економічна криза, несприятлива

екологічна ситуація, високий рівень поширеності тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних засобів, недостатні фізичні навантаження, нездорове харчування, а також військова агресія Російської Федерації на сході України.

З огляду на зазначене нагальною потребою є проведення комплексної реформи системи охорони здоров'я, включаючи сферу громадського здоров'я.

У цій Концепції термін "громадське здоров'я" вживається у визначеному Всесвітньою організацією охорони здоров'я значенні.

Ця Концепція визначає систему громадського здоров'я як комплекс інструментів, процедур та заходів, що реалізуються державними та недержавними інституціями для зміцнення здоров'я населення, попередження захворювань, збільшення тривалості активного та працездатного віку і заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства.

Система громадського здоров'я як основа профілактичної медицини повинна передбачати основні заходи у сфері охорони здоров'я та бути спрямованою на збереження здоров'я населення і зменшення обсягу витрат на медичне обслуговування.

На сьогодні наявні поодинокі елементи системи громадського здоров'я діють незлагоджено та потребують оптимізації існуючих ресурсів та суттєвого збільшення ефективності управління ними.

Ключовим елементом системи громадського здоров'я тривалий час залишалася Держсанепідслужба, основною метою діяльності якої було забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Структура і потенціал Держсанепідслужби, її діяльність, які традиційно орієнтовані на профілактику та боротьбу з інфекційними хворобами шляхом регламентації факторів ризику і проведення перевірок дотримання вимог санітарного законодавства, залишилися неадаптованими до нових викликів суспільства та не відповідають сучасним підходам до епідеміологічного нагляду та зміцнення здоров'я населення. Зосередженість Держсанепідслужби на здійсненні тотального контролю призвела до погіршення бізнес-клімату в країні та не сприяла покращенню ситуації з рівнем захворюваності населення.

Функції у сфері громадського здоров'я у відповідній частині виконують інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які не включені до системи охорони здоров'я, зокрема Мінприроди, Мінагрополітики, Мінрегіон, Мінінфраструктури, МОН, Мінмолодьспорт, Держекоінспекція, ДСНС, Держархбудінспекція.

Зазначені центральні органи виконавчої влади не взаємодіяли з Держсанепідслужбою та МОЗ у рамках єдиної системи, а конкурували і продовжують конкурувати між собою, їх функції та повноваження дублюються, обмін інформацією є формалізованим, що суттєво шкодить ефективності та оперативності реагування. Як наслідок, Держсанепідслужба провадила контроль-наглядову діяльність та надавала адміністративні послуги, а питання

проведення моніторингу, аналізу та оцінки ризиків стану здоров'я населення не вирішувалися в повному обсязі. Міжвідомча взаємодія заінтересованих центральних органів виконавчої влади є неефективною.

У рамках проведення реформи контроль-наглядових органів передбачено консолідацію функцій із здійснення державного контролю та нагляду.

У системі Держсанепідслужби на регіональному рівні існували окремі державні установи, які здійснювали лабораторні дослідження, брали участь у санітарно-епідеміологічних розслідуваннях та мали право надавати платні послуги. Незважаючи на розгалуженість лабораторної мережі, оснащення лабораторій є переважно застарілим, відсутні системи контролю якості досліджень, стандартні операційні процедури не використовуються, забезпечення витратними матеріалами є недостатнім.

Система звітності про захворювання в країні є неструктурованою, часто дублюючою. Паралельно із системою санітарно-епідеміологічної служби створено інші системи епідеміологічного нагляду за окремими інфекційними хворобами, зокрема ВІЛ-інфекцією, туберкульозом, інфекціями, що передаються статевим шляхом.

Відсутні інформаційні системи обліку, моніторингу захворювань, що функціонують у режимі реального часу. Вся звітність ведеться або дублюється на паперових носіях, що значно уповільнює процес передачі актуальної інформації, призводить до необґрунтованих витрат людських ресурсів та не використовується для прийняття управлінських рішень. Обсяг даних, що збираються, є необґрунтованим, а відсутність інформаційних систем призводить до неможливості ефективної обробки. Паралельні системи збору інформації спотворюють кінцеві дані, що не сприяє ухваленню ефективних управлінських рішень.

На регіональному рівні існують центри здоров'я, які повинні виконувати окремі функції у сфері громадського здоров'я, однак через недостатнє фінансування, а також відсутність координуючої установи такі центри не інтегровані до загальної системи громадського здоров'я.

Залучення громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, громадських та благодійних організацій до формування та реалізації політики у сфері громадського здоров'я є формальним, крім сфери протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу, в якій за підтримки міжнародної допомоги відіграє провідну роль.

Розгалужена мережа науково-дослідних інститутів та аналітично-дослідних установ у галузях епідеміології, інфектології, гігієни праці, охорони навколишнього природного середовища тощо у структурі МОЗ та Національної академії медичних наук не сприяє розвитку системи громадського здоров'я. Медична наука не інтегрована до світового наукового простору, не використовує сучасні методи аналізу та моделювання ситуації, що призвело до формування політики у сфері громадського здоров'я майже без урахування сучасних наукових розробок.

Система санітарних норм та правил, що сформована за радянських часів, не відповідає сучасним вимогам законодавства та кращій практиці ЄС і потребує невідкладного удосконалення.

Через розгалуженість та нескоординованість системи громадського здоров'я не виконуються на належному рівні Міжнародні медико-санітарні правила, імплементація яких у систему охорони здоров'я країни є частиною зобов'язань щодо європейської інтеграції України.

Забезпечення розвитку кадрових ресурсів у сфері громадського здоров'я є нескоординованим, систему підвищення кваліфікації фахівців фактично замінено на періодичні атестації, відсутня система мотивації, система конкурсного відбору та кар'єрного зростання. Актуальною проблемою є низький рівень оплати праці, що призводить до неможливості залучення високопрофесійних кадрів. Пріоритетним завданням є впровадження спеціальності та спеціалізації "громадське здоров'я".

Фінансування галузі охорони здоров'я залишається неефективним. Постійне недофінансування державних програм призводить, зокрема, до суттєвого зниження рівня вакцинації населення. Виконання програм боротьби з ВІЛ-інфекцією/СНІДом та туберкульозом залежить від допомоги, що надається міжнародними донорами. Водночас значні ресурси витрачаються на утримання інфраструктури Держсанепідслужби та інших профілактичних закладів охорони здоров'я, а не на їх фінансування з урахуванням результатів діяльності.

Ситуація в країні значно ускладнюється через збройний конфлікт на сході України та тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим. Збільшилася кількість вимушених переселенців з окупованих територій, на яких населення не має або має обмежений доступ до лікарських засобів та медичних послуг, постачання води та енергетичних ресурсів (електроенергія, газ) є нестабільним. Інфраструктура зазнала значних руйнувань під час ведення бойових дій. Система охорони здоров'я в Україні, зокрема медицина катастроф, неспроможна забезпечити надання достатніх послуг у цій ситуації та провести оцінку впливу надзвичайної ситуації на здоров'я населення.

На даний час питання біологічної безпеки та біологічного захисту, зокрема у контексті ризиків, що виникають у глобалізованому світі, та оборони і безпеки, практично не врегульовані. Спеціалізована установа, що здійснює координацію реагування на спалахи особливо небезпечних інфекційних хвороб, не включена до загальної системи епідеміологічного нагляду. Значна частина функцій у галузі біологічної безпеки не виконується жодною установою.

Структурні реформи, які запроваджуються у сфері охорони здоров'я, передбачають збільшення інвестицій у зазначену сферу.

Виникає необхідність визначення нових підходів та розроблення програм для розв'язання проблем у сфері громадського здоров'я, оскільки наявна система медичної допомоги в Україні фактично не передбачає профілактичної складової частини.

Мета і строки реалізації цієї Концепції

Ця Концепція визначає засади, напрями, завдання, механізми і строки розбудови системи громадського здоров'я з метою формування та реалізації ефективної державної політики для збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства.

Реалізувати цю Концепцію передбачається протягом 2017–2020 років.

Засадами формування системи громадського здоров'я є:

право на здоров'я та охорону здоров'я як одне з базових прав людини незалежно від її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, в тому числі стану здоров'я. Суспільство може досягти свого розвитку за умови, що його члени залишатимуться здоровими. Здоров'я населення є одним з основних факторів національної безпеки та благополуччя держави, а стан індивідуального і громадського здоров'я – запорукою гармонійних відносин у суспільстві;

принцип пріоритетності збереження здоров'я населення в усіх напрямках діяльності органів державної влади, що передбачає визнання актуальних проблем у галузі охорони здоров'я комплексними і пов'язаними із соціальним детермінантом здоров'я. Соціальний детермінант здоров'я – це умови, в яких люди народжуються, ростуть, живуть та старіють, у тому числі сфери, що впливають на ці умови, зокрема стан економічного розвитку, соціальні норми, державна політика та політична система країни. Реалізація цього принципу передбачає провідну роль МОЗ як координатора діяльності з проведення та вдосконалення системи охорони здоров'я, впливу на соціальний детермінант здоров'я, запобігання шкідливому впливу навколишнього природного середовища на здоров'я людини;

принцип досягнення справедливості щодо здоров'я, що гарантує створення умов для реалізації кожною людиною права на здоров'я, передбачає вжиття заходів до впливу на такий соціальний детермінант здоров'я, як громадський транспорт, доступ до освіти та медичного обслуговування, доступ до здорового харчування та фізичної культури, економічні можливості. При цьому МОЗ ініціюватиме вжиття заходів та запровадження інноваційних підходів і процесів прийняття рішень, які матимуть позитивний вплив на здоров'я людини;

принцип солідарної відповідальності, що визнає взаємну залежність та відповідальність певних територіальних громад, спільнот, сімей та окремих осіб за їх діяльність або бездіяльність щодо досягнення та підтримки найвищого рівня показників здоров'я. Держава

зобов'язується залучати суб'єктів підприємницької діяльності, професійних об'єднань та громадянського суспільства для прийняття спільних рішень щодо усунення загальних загроз здоров'ю та покращення благополуччя населення;

принцип доказовості та економічної доцільності як базовий принцип прийняття управлінських рішень у системі громадського здоров'я з метою забезпечення права на здоров'я та охорону здоров'я у довгостроковій перспективі. Держава буде використовувати та розвивати наявний потенціал для визначення найбільш оптимальних шляхів розв'язання проблем громадського здоров'я з урахуванням передового міжнародного досвіду та кращої світової практики. Пріоритетність напрямів здійснення заходів у системі громадського здоров'я визначатиметься з урахуванням ефективності витрат;

принцип цілісного підходу до здоров'я, що передбачає сукупність його фізичної, психічної, психологічної, духовної і соціальної складових частин.

Організаційними принципами формування системи громадського здоров'я є:

законність – відповідність Конституції і законам України та міжнародним договорам;

міжгалузеве співробітництво та координація – створення механізмів узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів у сфері громадського здоров'я;

визначення пріоритетів – послідовність виконання програм та здійснення заходів відповідно до потреб держави та очікувань суспільства;

ефективність – досягнення максимально можливих результатів за рахунок мінімально необхідних витрат;

підзвітність – регулярне звітування перед суспільством та територіальними громадами про результати роботи у доступній формі;

спадкоємність – збереження та передача цінностей, норм, знань, досвіду для подальшого використання і забезпечення послідовної реалізації державної політики незалежно від політичної ситуації.

Для реалізації цієї Концепції передбачається розробити план заходів на 2017–2020 роки.

Шляхи і способи розв'язання проблем

Розв'язання проблем передбачається здійснити шляхом:

створення багатосекторальної системи громадського здоров'я з координуючою роллю МОЗ;

посилення ролі Міністра охорони здоров'я у сфері громадського здоров'я через запровадження принципу пріоритетності збереження здоров'я населення в усіх напрямках діяльності органів державної влади та визначення на законодавчому рівні повноважень Міністра щодо подолання загроз та наслідків надзвичайних ситуацій, які можуть мати негативний вплив на здоров'я населення;

гармонізації нормативно-правової бази в сфері громадського здоров'я з європейським законодавством;

запровадження багатосекторального підходу до розв'язання проблем у сфері громадського здоров'я для

раціонального використання наявних людських та матеріальних ресурсів;

забезпечення функціонування Центру громадського здоров'я МОЗ як координатора програм та проектів громадського здоров'я;

зменшення політичного впливу на діяльність Центру громадського здоров'я МОЗ шляхом утворення в його структурі наглядової ради з відповідними повноваженнями;

задоволення на національному та регіональному рівні потреби населення щодо здоров'я, проведення оцінки ризиків і розв'язання проблем у сфері громадського здоров'я;

забезпечення централізації та децентралізації через передачу визначених функцій у сфері громадського здоров'я та ресурсів органам місцевого самоврядування;

залучення медичних працівників усіх рівнів, насамперед первинної медичної (медико-санітарної) допомоги, до виконання окремих завдань у сфері громадського здоров'я та розширення їх повноважень щодо надання послуг у сфері громадського здоров'я (від профілактичних до паліативних);

визначення пріоритетів у сфері громадського здоров'я для забезпечення їх першочергового фінансування;

удосконалення аналітичної та інформаційної складових частин діяльності у сфері громадського здоров'я, створення інформаційних баз даних та системи обміну інформацією у режимі реального часу;

перехід від системи тотального контролю до системи стимулювання особистої відповідальності за збереження та зміцнення здоров'я;

утворення при МОЗ міжвідомчої координаційної ради з питань формування замовлення на наукову продукцію у сфері громадського здоров'я за кошти державного бюджету з включенням до її складу представників заінтересованих центральних органів виконавчої влади, громадських та професійних об'єднань;

запровадження механізмів фінансування системи громадського здоров'я, забезпечення прозорості та підзвітності використання доступних ресурсів.

Забезпечення розвитку системи громадського здоров'я здійснюватиметься за такими напрямками:

створення єдиної системи громадського здоров'я, що передбачає:

- реалізацію визначеного Всесвітньою організацією охорони здоров'я принципу пріоритетності збереження здоров'я населення в усіх напрямках діяльності органів державної влади;

- посилення ролі МОЗ як центрального органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію державної політики у сфері громадського здоров'я;

- проведення аудиту, оптимізацію мережі та консолідацію аналітичних ресурсів науково-дослідних установ та лабораторних центрів МОЗ;

- покладення на Центр громадського здоров'я МОЗ функцій із супроводження управлінських рішень у сфері громадського здоров'я, зокрема із створення та підтримки

єдиної інформаційно-аналітичної системи медичної інформації, методичного керівництва лабораторною та аналітичною роботою регіональних центрів громадського здоров'я;

- визначення провідних спеціалізованих дослідних установ МОЗ у сфері громадського здоров'я, зокрема біологічної безпеки та біологічного захисту;

- проведення аудиту мережі лабораторних центрів МОЗ з метою її оптимізації;

- посилення функцій з біологічної безпеки та біологічного захисту МОЗ;

- визначення ефективного механізму співпраці центральних органів виконавчої влади з метою обміну інформацією про фактори, що впливають на стан здоров'я населення;

- утворення національного та регіональних міжвідомчих колегіальних дорадчих органів з питань громадського здоров'я, залучення до їх роботи представників громадянського суспільства;

- забезпечення зв'язку із системою первинної медико-санітарної допомоги, зокрема шляхом визначення пріоритетів та проведення спільних заходів;

- виконання функцій у сфері громадського здоров'я на регіональному рівні шляхом об'єднання та оптимізації наявних ресурсів;

- запровадження стратегічного планування розвитку системи громадського здоров'я із залученням заінтересованих сторін, що дасть змогу визначити місію, цілі та заходи у сфері громадського здоров'я на національному, регіональному та місцевому рівні;

удосконалення законодавчої бази, що передбачає:

- визначення на законодавчому рівні засад державної політики у сфері громадського здоров'я та прийняття закону про систему громадського здоров'я;

- підготовку проектів нормативно-правових актів, що регулюють питання у сфері громадського здоров'я, з метою забезпечення функціонування єдиної системи громадського здоров'я, оптимізації регуляторної політики у сфері громадського здоров'я;

- удосконалення санітарних норм і правил з урахуванням міжнародної практики та сучасних соціально-економічних умов;

- адаптацію законодавства у сфері громадського здоров'я до законодавства ЄС, зокрема перехід до застосування технічних регламентів (у частині безпечності нехарчової продукції);

посилення ролі МОЗ, Центру громадського здоров'я МОЗ та розвиток системи громадського здоров'я в цілому, що передбачає:

- посилення інформаційно-аналітичної складової частини діяльності, зокрема шляхом удосконалення та уніфікації підходів до підготовки статистичної звітності та впровадження єдиних інформаційних систем і технологій;

- розроблення та впровадження навчальних програм з урахуванням кращого європейського та міжнародного досвіду;

- проведення центральними органами виконавчої влади державного соціально-гігієнічного моніторингу та

формування бази даних про стан здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини за результатами аналізу причин та наслідків впливу на стан здоров'я населення середовища життєдіяльності людини;

- покращення якості послуг, що надаються лабораторними установами, шляхом стандартизації порядку і процедур діяльності, розвиток існуючої мережі референс-лабораторій, запровадження нових методик проведення досліджень;

- розмежування функцій з проведення оцінки та управління ризиками у сфері громадського здоров'я;

- удосконалення процедури проведення моніторингу, оцінки та обґрунтування процесу ухвалення рішень;

формування інформаційної та комунікаційної складових частин системи громадського здоров'я, що передбачає:

- організацію проведення загальнонаціональних інформаційно-просвітницьких кампаній щодо попередження захворювань та переваг здорового способу життя;

- підтримку та розвиток технологій, спрямованих на здобуття знань, вмін та навичок щодо управління здоров'ям;

- забезпечення системності інформаційних повідомлень стосовно здоров'я населення;

- удосконалення механізмів фінансування та консолідація державних ресурсів для системи громадського здоров'я, що передбачає:

- залучення додаткових коштів за рахунок джерел, не заборонених законодавством;

- додаткове фінансування регіональних ініціатив у сфері громадського здоров'я шляхом проведення відкритих конкурсів на засадах конкуренції та відбору найкращих пропозицій;

- формування державної політики з урахуванням принципів державно-приватного партнерства для вирішення соціально значимих питань у сфері громадського здоров'я;

- оптимізацію ресурсів, у тому числі фінансових, які спрямовувалися на утримання інфраструктури, за рахунок запровадження сучасних технологій та методів роботи, а також вирішення питання щодо можливої передачі лабораторних центрів МОЗ на обласному та районному рівні до спільної власності територіальних громад;

- запровадження механізмів функціонування, зокрема фінансування, лабораторних підрозділів закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування як єдиної мережі з метою реагування на загрози у сфері громадського здоров'я, у тому числі міжрегіональних (міжобласних) лабораторних центрів.

Очікувані результати

Реалізація цієї Концепції сприятиме: створенню системи формування державної політики у сфері громадського здоров'я, що передбачає:

- формування Верховною Радою України основ державної політики у сфері громадського здоров'я

шляхом закріплення на законодавчому рівні засад функціонування системи громадського здоров'я, визначення її основних напрямів, пріоритетів і завдань, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, затвердження загальнодержавних програм у сфері громадського здоров'я;

- здійснення Кабінетом Міністрів України організації розроблення та виконання державних цільових програм, визначення економічних, правових та організаційних механізмів, стимулювання ефективної діяльності у сфері громадського здоров'я, укладення міждержавних угод і координації міжнародного співробітництва у сфері громадського здоров'я;

- розроблення органами місцевого самоврядування місцевих і регіональних комплексних та цільових програм з вирішення пріоритетних питань у сфері громадського здоров'я;

визначенню ефективних механізмів фінансування системи громадського здоров'я, зокрема:

- фінансуванню системи громадського здоров'я за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, фондів медичного страхування, міжнародної технічної допомоги, благодійних фондів та інших джерел, не заборонених законодавством, шляхом оплати робіт у сфері громадського здоров'я, залученню висококваліфікованого персоналу для виконання завдань та функцій у сфері громадського здоров'я, створенню конкурентоспроможного середовища для розвитку наукових розробок у сфері громадського здоров'я;

- використанню фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури або закупівлі необхідних робіт і послуг шляхом моделювання процесів, проведення аналізу і прогнозування їх економічної ефективності, а також їх впливу на функціонування системи громадського здоров'я;

- залученню інвестицій в систему громадського здоров'я за результатами аналізу загального обсягу витрат на використання обладнання протягом строку його експлуатації (Full Cost of Ownership);

- розробленню Центром громадського здоров'я МОЗ моделей фінансування функцій у сфері громадського здоров'я та підготовці ним пропозицій щодо фінансового забезпечення таких функцій з урахуванням можливостей існуючої інфраструктури;

- фінансуванню надання послуг у сфері громадського здоров'я шляхом закупівель таких послуг;

- фінансуванню виконання програм у сфері громадського здоров'я на регіональному рівні за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів у порядку, визначеному законодавством;

визначенню МОЗ ключовим центральним органом виконавчої влади в системі громадського здоров'я, на який покладатимуться такі функції:

- здійснення управління системою охорони здоров'я шляхом розроблення проектів актів законодавства, прийняття управлінських рішень з урахуванням результатів оцінки ризиків;

- визначення пріоритетів у сфері громадського здоров'я, зокрема встановлення цільових орієнтирів щодо здоров'я населення;

- забезпечення реалізації принципу пріоритетності збереження здоров'я населення в усіх напрямках діяльності органів державної влади шляхом здійснення міжвідомчої координації та забезпечення взаємодії з іншими органами виконавчої влади у сфері охорони здоров'я;

- забезпечення здійснення заходів щодо зміцнення потенціалу і надання послуг у сфері громадського здоров'я в рамках програми Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я "Здоров'я – 2020: основи Європейської політики на підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя";

- забезпечення визначення соціального детермінанта здоров'я та соціальної справедливості для узгодження дій в усіх секторах державного управління та заінтересованих сторін;

- визначення пріоритетів забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, протидії інфекційним та неінфекційним хворобам;

- забезпечення розроблення державних програм і планів заходів у сфері громадського здоров'я;

- координація діяльності щодо проведення наукових досліджень у сфері громадського здоров'я;

- забезпечення готовності до спалахів особливо небезпечних інфекційних хвороб та імплементації Міжнародних медико-санітарних правил;

- розроблення, виконання та проведення моніторингу державних програм у сфері громадського здоров'я (вакцинація, протидія ВІЛ-інфекції/СНІДу тощо);

- забезпечення здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду за інфекційними та неінфекційними хворобами, проведення моніторингу та реагування на надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я, у тому числі розслідування (із залученням відповідальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування) епідемій та спалахів інфекційних хвороб, що мають загальнодержавне значення;

- надання практичної допомоги органам охорони здоров'я (за їх запитом) на регіональному та місцевому рівні щодо ліквідації спалахів інфекційних хвороб та неінфекційних захворювань, отруєнь, медичних наслідків стихійних лих тощо;

- проведення оцінки ризиків для громадського здоров'я;

- проведення моніторингу стану здоров'я населення, аналізу причин та наслідків щодо впливу факторів навколишнього природного середовища (забруднення, харчування, професійне середовище тощо) на стан здоров'я населення, розроблення відповідних пропозицій;

- забезпечення функціонування державної мережі лабораторій для реагування на надзвичайні події у сфері громадського здоров'я (лабораторії з рівнем захисту не нижче BSL-2), у тому числі референс-лабораторій за основними видами лабораторних досліджень, та дослідного центру з виявлення та вивчення збудників особливо небезпечних інфекційних хвороб з утриманням

національної колекції штамів збудників особливо небезпечних інфекційних хвороб;

- забезпечення міжнародного співробітництва у сфері громадського здоров'я з метою інтеграції України до міжнародних систем санітарно-епідеміологічного нагляду;

- вивчення питання відновлення виробництва вакцин, експрес-тестів для збудників особливо небезпечних інфекційних хвороб та інших матеріалів для лабораторних закладів;

- надання організаційно-методологічної допомоги центрам громадського здоров'я;

- планування та організація проведення загальнодержавних інформаційних кампаній, спрямованих на популяризацію здорового способу життя, зміцнення здоров'я населення;

визначенню функцій у сфері громадського здоров'я, що виконують центральні органи виконавчої влади, які здійснюють формування та реалізацію державної політики у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів та імунобіологічних препаратів, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; у сфері національної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки; державної регіональної політики, державної житлової політики і державної політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства; державної аграрної політики та державної політики у сфері продовольчої безпеки; державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці та соціальної політики, державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції; у сфері освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій; охорони державного кордону, митної справи; у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій; у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання;

визначенню повноважень органів місцевого самоврядування (обласних рад, їх виконавчих органів, а до їх утворення облдержадміністрацій) щодо реалізації державної політики у сфері громадського здоров'я, зокрема:

- створення регіональних центрів громадського здоров'я (комунальні заклади, установи, підприємства);

- визначення пріоритетів формування регіональної політики та стратегічного управління з питань громадського здоров'я;

- розроблення регіональних планів комплексних заходів та програм з профілактики та лікування захворювань, які спричиняють найбільший негативний соціально-демографічний та економічний вплив, та проведення моніторингу їх виконання;

- створення чіткої та прозорої регіональної системи звітності щодо виконання програм і реалізації проектів у сфері громадського здоров'я та проведення громадських слухань з обговорення питань щодо стану здоров'я населення та його соціального детермінанта;

- забезпечення координації дій у сфері громадського здоров'я усіх заінтересованих сторін на регіональному рівні;

- дотримання методичних вимог та рекомендацій, а також виконання замовлення на проведення досліджень Центру громадського здоров'я МОЗ та інших установ Міністерства, у тому числі на умовах аутсорсингу;

- реагування на надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я, що мають регіональне значення, зокрема локальні спалахи інфекційних хвороб;

- забезпечення організації проведення моніторингу причин і умов виникнення інфекційних хвороб та отруєнь і надання матеріалів за його результатами відповідним центральним органам виконавчої влади, зокрема Держпродспоживслужбі, Держпраці;

- забезпечення розвитку та функціонування систем санітарно-епідеміологічного нагляду, проведення оцінки та комплексного аналізу основних факторів ризику (поведінкові, біологічні тощо) та соціального детермінанта здоров'я, здійснення санітарно-епідеміологічного нагляду (спостереження) та подання матеріалів до інформаційної системи Центру громадського здоров'я МОЗ;

- створення карти поширення захворювань, проведення аналізу доступності медичної допомоги на регіональному рівні, планування та організації проведення спеціальних досліджень, у тому числі виконання скринінгових програм;

- формування баз даних про стан здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини за результатами аналізу причин та наслідків впливу на стан здоров'я населення середовища життєдіяльності людини;

- розроблення і реалізації регіональних стратегій формування усвідомленого та відповідального ставлення населення до власного здоров'я та особистої безпеки;

- проведення регіональних інформаційних кампаній у сфері громадського здоров'я;

визначенню повноважень органів місцевого самоврядування на районному та місцевому рівні, зокрема спеціалістів з питань громадського здоров'я (епідеміологів), щодо:

- залучення центрів первинної медичної (медико-санітарної) допомоги, індивідуальних лікарів (загальної практики – сімейних лікарів, медичного персоналу, об'єднань громадян та волонтерів до здійснення протиепідемічних та профілактичних заходів щодо інфекційних хвороб, проведення індивідуальної та масової профілактики захворювань, аналізу стану здоров'я населення, розроблення рекомендацій щодо профілактики і зниження впливу негативних факторів виникнення захворювань, розслідування поодиноких випадків інфекційних хвороб, проведення санітарно-просвітницької роботи серед населення з питань профілактики інфекційних хвороб та неінфекційних захворювань, навчання населення з питань здорового способу життя;

- своєчасного інформування про випадки інфекційних хвороб, отруєнь серед населення;

- розслідування випадків та спалахів інфекційних хвороб, які не поширюються за межі домогосподарств;

- виконання програм у сфері громадського здоров'я;

- участі у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у сфері громадського здоров'я, які мають локальне значення;

створенню ефективної системи розвитку людських ресурсів у сфері громадського здоров'я, що передбачає:

- визнання кадрового забезпечення як невід'ємної частини розвитку сфери громадського здоров'я;

- розроблення і реалізацію стратегії розвитку кадрових ресурсів, у тому числі визначення реальних та прогнозних потреб, планування і здійснення підготовки кадрів, раціонального розподілу, управління ресурсами;

- реформування системи додипломної та післядипломної підготовки працівників системи громадського здоров'я та їх безперервного професійного розвитку, запровадження спеціальності та спеціалізації "громадське здоров'я";

- навчання за окремими магістерськими програмами у вищих навчальних закладах, на курсах підвищення кваліфікації або дистанційно фахівців, що працюють у сфері громадського здоров'я;

- запровадження у вищих навчальних закладах за базовими спеціальностями програм з науково обґрунтованої професійної діяльності в сфері громадського здоров'я для забезпечення проведення комплексної оцінки і моніторингу стану здоров'я населення, виявлення факторів, що впливають на здоров'я населення, здійснення заходів щодо збереження та зміцнення здоров'я населення і оцінювання їх ефективності;

- проведення тренінгів з питань практичної (польової) епідеміології;

- формування інноваційного стилю роботи з використанням нових форм співпраці працівників системи громадського здоров'я і медичної допомоги, а також працівників системи охорони здоров'я, соціальних служб;

- забезпечення вищими навчальними закладами профільної поглибленої підготовки випускників до провадження науково-дослідницької, науково-виробничої та проектної професійної діяльності;

- відповідальність МОЗ за формування та розвиток кадрових ресурсів у сфері громадського здоров'я;

- забезпечення Центром громадського здоров'я МОЗ проведення оцінки потреб та планування розвитку людських ресурсів, проведення оцінки навчальних потреб, розроблення навчальних програм у сфері громадського здоров'я;

- проведення навчання з питань громадського здоров'я лікарів усіх спеціальностей та інших працівників системи охорони здоров'я, а також спеціалістів інших галузей, у тому числі журналістики, соціальної роботи, у соціальній та природничій науковій сфері;

підвищення медичної грамотності населення шляхом:

- забезпечення доступу, розуміння і використання відповідної інформації з метою зменшення ризику, профілактики хвороб та зміцнення здоров'я;

- протидії активній рекламі небезпечної продукції і способу життя, зокрема нездорового харчування,

шкідливих звичок, низької рухової активності, неконтрольного та нераціонального застосування лікарських засобів;

- створення, підтримки і відновлення довіри до лікарів та інших працівників системи охорони здоров'я;

- визначення МОЗ та Центром громадського здоров'я МОЗ особливостей сприйняття і потреб різних соціальних груп населення та професійної спільноти, поширення серед них інформації з використанням засобів масової інформації;

- навчання фахівців у сфері громадського здоров'я з питань комунікації;

прийняттю управлінських рішень у системі громадського здоров'я з урахуванням принципів доказовості та економічної доцільності шляхом:

- використання та розвитку наявного наукового та аналітично-дослідницького потенціалу системи охорони здоров'я для визначення найбільш оптимальних шляхів розв'язання проблем громадського здоров'я з урахуванням кращої світової практики;

- проведення операційних досліджень, які вивчають конкретну проблему в рамках конкретної програми, а не загальні питання щодо охорони здоров'я та проблеми, для розв'язання яких необхідно прийняття програмних управлінських рішень;

- співпраці між органами державної влади і органами місцевого самоврядування та науково-дослідними установами для визначення проблематики дослідження, розроблення програми дослідження, проведення дослідження, аналізу та інтерпретації результатів;

- визнання результатів дослідження, які використовуються для прийняття управлінських рішень;

- координації Центром громадського здоров'я МОЗ дій з проведення операційних досліджень у сфері громадського здоров'я.

Розвиток системи громадського здоров'я сприятиме:

запровадженню інтегрованого підходу до розв'язання проблем громадського здоров'я з метою раціонального використання наявних людських та матеріальних ресурсів;

отриманню достовірної інформації про стан здоров'я населення;

створенню чіткої та прозорої системи звітності про результати впровадження програм і проектів у сфері громадського здоров'я;

підвищенню рівня поінформованості населення та органів державної влади про стан здоров'я населення, умови його збереження та пріоритети розвитку медичної галузі;

підвищенню ефективності використання бюджетних коштів у сфері громадського здоров'я та запровадження індикаторів ефективності їх використання;

збільшенню середньої тривалості життя людини; зниженню рівня загальної захворюваності, інвалідності та смертності населення;

зниженню рівня передчасної смертності від серцево-судинних захворювань, раку, діабету та хронічних респіраторних захворювань;

зниженню рівня захворюваності і смертності від туберкульозу, ВІЛ-інфекції/СНІДУ та інших соціально небезпечних захворювань;

зниженню рівня зловживання алкоголем, неналежної фізичної активності, споживання населенням тютюнових виробів, надмірної кількості солі та цукру тощо;

зниженню рівня захворюваності на ожиріння та діабет.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Фінансування заходів щодо реалізації цієї Концепції здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів у межах асигнувань, що передбачаються на відповідний рік, благодійних фондів, міжнародної технічної та фінансової допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.